Trafikutskottets betänkande 1987/88:8

om behovet av sjöfartspolitiska åtgärder

TU
1987/88:8

Sammanfattning

Mot bakgrund av den svenska handelsflottans snabba minskning på senare år och dess betydelse särskilt från beredskapssynpunkt föreslår utskottet i betänkandet att riksdagen ger regeringen till känna att det är nödvändigt att skyndsamt vidta långsiktiga åtgärder i syfte att bibehålla en svenskflaggad handelsflotta av rimlig omfattning. Regeringen bör därför enligt utskottet senast den 10 mars 1988 förelägga riksdagen förslag om sådana åtgärder.

I sammanhanget noterar utskottet att regeringen sagt sig vara beredd att föreslå skattefrihet för anställda för inkomst på svenska fartyg i fjärrfart.

Som exempel på ytterligare åtgärder anger utskottet insatser via statsbudgeten samt användning av investeringsfonderna för att underlätta investeringar i fartyg.

I en gemensam m-, fp- och c- reservation framhålls att regeringen bör förelägga riksdagen en sjöfartspolitisk proposition senast den 1 februari 1988.

Propositionen bör enligt reservanterna innehålla förslag om att slopa skatten för sjömän för inkomst ombord på svenska fartyg i fjärrfart, om åtgärder i syfte att underlätta investeringar i såväl nytt som begagnat tonnage samt om att på svenskflaggade fartyg i fjärrfart tillämpa den modell för de ombordanställdas sociala skydd som det s.k. internationaliseringsavtalet tillhandahåller.

Vidare bör regeringen enligt reservanterna överväga möjligheterna att även i Sverige inrätta ett särskilt fartygsregister som skulle göra det möjligt att operera vissa svenskägda handelsfartyg på internationella kostnadsvillkor.

Motionsyrkanden i sjöfartspolitiska frågor, som väcktes under den allmänna motionstiden vid 1986/87 års riksmöte, bör enligt utskottet lämnas utan särskild åtgärd i avvaktan på en sjöfartspolitisk proposition.

Motionerna

1986/87:T211 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär ett sjöfartspolitiskt program i enlighet med den inriktning som anförts i motionen,

2. att riksdagen hos regeringen begär åtgärder för upprättande av en statlig rederiverksamhet i enlighet med vad som anförts i motionen,

1 *Riksdagen 1987/88. 15 saml. Nr 8*

3. att riksdagen hos regeringen begär förslag syftande till att utveckla kust- och inrikessjöfarten med statlig rederiverksamhet,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att statligt rederi som föreslås i motionen inte bör äga fartyg under s.k. bekvämlighetsflagg,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att sjöfartsforskningen bör bedrivas i enlighet med vad som anförts i motionen,

6. att riksdagen av regeringen begär förslag innebärande att utflaggningen av svenska fartyg till bekvämlighetsflagg i fortsättningen förhindras,

7. att riksdagen av regeringen begär förslag innebärande att de s.k. internationaliseringsavtalen på sikt avvecklas,

8. att riksdagen hos regeringen begär förslag som innebär att fartyg som för flagg som av ITF listats som bekvämlighetsflagg ej skall tillåtas anlöpa svensk hamn, såvida fartyget inte har slutit avtal med ITF eller av ITF godkänt nationellt förbund och i övrigt uppfyller de krav som ställs på utrustning, bemanning etc. för att få föra skandinavisk eller annan etablerad flagga,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att statliga och kommunala myndigheter för sina transporter inte bör anlita bekvämlighetsflaggade fartyg.

1986/87:T212 av Kenth Skårvik och Leif Olsson (båda fp) vari yrkas

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om stöd till den mindre kustsjöfarten och rederinäringen.

1986/87:T233 av Olle Grahn m.fl. (fp) vari yrkas

8. att riksdagen beslutar att upphäva lagen om fortsatt giltighet av lagen (1977:494) om tillstånd till överlåtelse av fartyg.

1986/87:T605 av Erling Bager och Lennart Alsén (båda fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om sjöfarten.

1986/87:T606 av Sonja Rembo (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att en parlamentarisk utredning tillsätts med uppgift att snabbutreda frågor angående en anpassning av regler och former för svensk sjöfart till internationella förhållanden.

1986/87:T607 av Sonja Rembo (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär en översyn av avgifter och taxor som påverkar sjöfarten i enlighet med vad som anförts i motionen.

1986/87:T610 av Karl-Erik Svartberg m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av skyndsamma åtgärder för att slå vakt om en betydande svensk handelsflotta.

1986/87:T614 av Gösta Andersson m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om de särskilda hänsyn som betingas av sjöfartsnäringens utpräglat internationella karaktär,

2. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om sjöfartsnettots betydelse för den svenska ekonomin samt dess bidrag till sysselsättningen,

3. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om beredskapssynpunkterna,

4. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om överföring av transporter från landsväg till sjöfart och konkurrensförhållandena mellan sjöfart och järnväg i syfte att stärka närsjöfarten.

1986/87:T620 av Nic Grönvall (m) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär tillsättandet av en utredning för att åstadkomma en samnordisk företagsform för linjesjöfart.

Utskottet

1. Inledning

Under den allmänna motionstiden vid 1986/87 års riksmöte väcktes ett antal motionsyrkanden i sjöfartspolitiska frågor. Utskottet beslöt i februari i år att uppskjuta behandlingen av motionerna i avvaktan på en av regeringen aviserad sjöfartspolitisk proposition. Någon sådan proposition har ännu inte förelagts riksdagen. Den 6 november 1987 meddelade emellertid finansministern att regeringen avser att låta utreda sjöfartens ekonomiska villkor.

I motionerna uttrycks genomgående en oro över den svenska handelsflottans snabba minskning på senare år samt framförs krav på skyndsamma åtgärder för att söka vända den utvecklingen.

2. Behovet av sjöfartspolitiska åtgärder

Sedan motionerna väcktes i januari i år har den svenska handelsflottan fortsatt att minska. Av årets budgetproposition framgår att den svenska handelsflottan (fartyg med en bruttodräktighet av minst 100) år 1975 bestod av 616 fartyg med en sammanlagd bruttodräktighet om 7,72 milj. Antalet ombordanställda uppgick till ca 24 000. Den 1 juli 1986 hade handelsflottan reducerats till 438 fartyg, med en total bruttodräktighet om 2,3 milj., och antalet ombordanställda till ca 10 000. Den 1 juli 1987 omfattade – enligt vad utskottet erfarit – handelsflottan 424 fartyg med en bruttodräktighet av 2 160 000.

Den 1 juli 1987 inrättades ett norskt internationellt fartygsregister som gör det möjligt för främst norska rederier att bedriva viss sjöfart under norsk flagg med utländska besättningar och kostnadsvillkor. Registret är även på vissa villkor tillgängligt för utländska rederier. Registrets tillkomst synes innnebära ökade risker för en fortsatt snabb minskning av den svenska handelsflottan.

Sveriges redareförening har träffat ett s.k. internationaliseringsavtal med de sjöfackliga organisationerna. Detta avtal syftar till att stärka den svenska rederinäringens konkurrensförmåga. Sjömän som är anställda på utlandsflaggade fartyg med svenskt ägarintresse eller driftsinflytande är under vissa villkor befriade från att betala inkomstskatt i Sverige, vilket ger arbetsgivaren motsvarande lägre lönekostnader. Genom särskilda avtal mellan parterna regleras det sociala skyddet. Redarens kostnader för detta skydd

reduceras härigenom avsevärt samtidigt som sjömannen får i princip oförändrade förmåner.

Den snabba minskningen av den svenska handelsflottan är enligt utskottets mening ägnad att inge allvarlig oro i fråga om möjligheterna att behålla en svensk handelsflotta till tryggande av landets transportförsörjning i krissituationer.

Utskottet noterar att regeringen uttalat sig vara beredd att föreslå skattefrihet för anställda för inkomst på svenska fartyg som går i fjärrfart. Från olika intressenter inom sjöfartsnäringen har emellertid framhållits att en sådan skattebefrielse inte räcker för att bibehålla en svenskflaggad handelsflotta av rimlig omfattning.

Regeringen har beslutat att låta snabbutreda sjöfartens ekonomiska villkor. I utredningsarbetet skall redovisas vilken typ och storlek av stödinstatser som krävs för att uppnå de mål för omfattningen av den svenska sjöfartsnäringen som kan sättas upp.

I debatten har förslag framförts om en sänkning av de sociala avgifterna. Utskottet vill för sin del uttrycka stor tveksamhet till denna typ av åtgärd. Däremot bör andra former med motsvarande effekt kunna prövas, exempelvis direkta subventioner över budgeten. Exempel på vad regeringen därutöver kan överväga är att underlätta användningen av investeringsfonderna för investering i fartyg.

Utskottet anser för sin del att det är nödvändigt att skyndsamt vidta långsiktiga åtgärder som gör det möjligt att bibehålla en svenskflaggad handelsflotta av rimlig omfattning.

Regeringen bör därför senast den 10 mars 1988 förelägga riksdagen en sjöfartspolitisk proposition med förslag om sådana åtgärder, så att beslut kan fattas före vårsessionens slut.

Genomförandet av de sjöfartspolitiska åtgärder som behövs innebär kostnader för staten. Dessa uppvägs emellertid enligt utskottets mening av fördelarna av att inom landet kunna bevara en internationellt inriktad sjöfartsnäring av rimlig omfattning. Näringen är väsentlig inte bara från beredskapssynpunkt. Den bidrar också till att stärka Sveriges bytesbalans. Det s.k. sjöfartsnettot uppgår till ca 7 miljarder kronor. Sysselsättningsaspekterna berör vidare inte endast de ombordanställda utan också andra sjöfartsanknutna verksamheter än själva fartygsdriften.

Vad utskottet nu har anfört bör av riksdagen ges regeringen till känna.

3. Motionsyrkandena

Med hänvisning till vad utskottet anfört om behovet av sjöfartspolitiska åtgärder och i avvaktan på en sjöfartspolitisk proposition synes motionsyrkandena böra lämnas utan särskild åtgärd.

Yrkandena gäller frågor om *statlig rederiverksamhet*, *bekvämlighetsflagg*, *sjöfartsforskning* och *det s.k. internationaliseringsavtalet* enligt motion 1986/87:T211 (vpk), *rederistöd* enligt motion 1986/87:T212 (fp), *upphävande av flagglagen* enligt motion 1986/87:T233 (fp), *kustsjöfarten m.m.* enligt motion 1986/87:T605 (fp), *internationalisering av svensk sjöfart* enligt motion 1986/87:T606 (m), *avgifter och taxor som påverkar sjöfarten* enligt motion

1986/87:T607 (m), *ett sjöfartspolitiskt program* enligt motion 1986/87:610 (s), *principerna för sjöfartspolitiken* enligt motion 1986/87:T614 (c) samt *en samnordisk företagsform för linjesjöfart* enligt motion 1986/87:T620 (m).

4. Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *behovet av sjöfartspolitiska åtgärder*
att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet härom anfört,

2. beträffande *statlig rederiverksamhet*
att riksdagen lämnar motion 1986/87:T211 (vpk) yrkandena 1–3 utan särskild åtgärd,

3. beträffande *bekvämlighetsflagg*
att riksdagen lämnar motion 1986/87:T211 (vpk) yrkandena 4 och 6 samt 8–9 utan särskild åtgärd,

4. beträffande *sjöfartsforskning*
att riksdagen lämnar motion 1986/87:T211 (vpk) yrkande 5 utan särskild åtgärd,

5. beträffande *det s.k. internationaliseringsavtalet*
att riksdagen lämnar motion 1986/87:211 (vpk) yrkande 7 utan särskild åtgärd,

6. beträffande *rederistöd*
att riksdagen lämnar motion 1986/87:T212 (fp) yrkande 4 utan särskild åtgärd,

7. beträffande *upphävande av flagglagen*
att riksdagen lämnar motion 1986/87:T233 (fp) yrkande 8 utan särskild åtgärd,

8. beträffande *kustsjöfarten m.m.*
att riksdagen lämnar motion 1986/87:T605 (fp) utan särskild åtgärd,

9. beträffande *internationalisering av svensk sjöfart*
att riksdagen lämnar motion 1986/87:T606 (m) utan särskild åtgärd,

10. beträffande *avgifter och taxor som påverkar sjöfarten*
att riksdagen lämnar motion 1986/87:T607 (m) utan särskild åtgärd,

11. beträffande *ett sjöfartspolitiskt program*
att riksdagen lämnar motion 1986/87:T610 (s) utan särskild åtgärd,

12. beträffande *principerna för sjöfartspolitiken*
att riksdagen lämnar motion 1986/87:T614 (c) yrkandena 1–4 utan särskild åtgärd,

13. beträffande *en samnordisk företagsform för linjesjöfart*
att riksdagen lämnar motion 1986/87:T620 (m) yrkande 1 utan särskild åtgärd.

Stockholm den 1 december 1987

På trafikutskottets vägnar

Birger Rosqvist

Närvarande: Birger Rosqvist (s), Rolf Clarkson (m), Olle Östrand (s), Sven-Gösta Signell (s), Olle Grahn (fp), Gösta Andersson (c), Rune Johansson (s), Per Stenmarck (m), Margit Sandéhn (s), Sten-Ove Sundström (s), Hugo Bergdahl (fp), Görel Bohlin (m), Jarl Lander (s), Anna Wohlin-Andersson (c) och Jan Jennehag (vpk).

Reservation

Behovet av sjöfartspolitiska åtgärder (mom. 1 – motiveringen)

Rolf Clarkson (m), Olle Grahn (fp), Gösta Andersson (c), Per Stenmarck (m), Hugo Bergdahl (fp), Görel Bohlin (m) och Anna Wohlin-Andersson (c) anser att den del av utskottets yttrande på s. 4 som börjar med "Utskottet noterar" och slutar med "till känna" bort ha följande lydelse:

Åtgärder bör därför snarast vidtas i syfte att sänka handelsflottans kostnadsnivå och därmed stärka dess internationella konkurrenskraft samt för att underlätta fartygsinvesteringar.

I förstnämnda avseende bör regeringen förelägga riksdagen förslag om att slopa skatten för sjömän för inkomst ombord på svenska handelsfartyg i fjärrfart. Om skatten slopas, får arbetsgivaren motsvarande lägre lönekostnader.

Investeringar i fartyg bör enligt utskottets mening underlättas *dels* genom att nuvarande regler om investeringsfonder ändras så att fonderna kan tas i anspråk för investeringar i begagnade fartyg, *dels* genom en generösare praxis än för närvarande i fråga om möjligheterna att utnyttja investeringsfonderna för fartygsinvesteringar.

En proposition med förslag till erforderliga lagändringar bör föreläggas riksdagen snarast, dock ej senare än den 1 februari 1988.

I denna proposition bör också förslag föreläggas riksdagen om att på svenskflaggade handelsfartyg i fjärrfart tillämpa den modell för de ombordanställdas sociala skydd som internationaliseringsavtalet tillhandahåller.

De av utskottet föreslagna åtgärderna torde inte vara till fyllest för att säkerställa en tillräckligt stor svensk handelsflotta. Regeringen bör därför – inom ramen för ett sjöfartspolitiskt program – överväga ytterligare åtgärder i syfte att stärka den svenska handelsflottans internationella konkurrenskraft.

Ett exempel på vad regeringens överväganden bör omfatta är möjligheterna att även i Sverige inrätta ett särskilt register som gör det möjligt att operera vissa svenskägda fartyg på internationella kostnadsvillkor.

Genomförandet av de sjöfartspolitiska åtgärder som behövs innebär en inkomstförsvagning för staten. Inkomstbortfallet uppvägs emellertid enligt utskottets mening av fördelarna av att inom landet kunna bevara en internationellt inriktad sjöfartsnäring av rimlig omfattning. Näringen är väsentlig inte bara från beredskapssynpunkt. Den bidrar också till att stärka Sveriges bytesbalans. Det s.k. sjöfartsnettot uppgår till ca 7 miljarder kronor. Sysselsättningsaspekterna berör vidare inte endast de ombordanställda utan också andra sjöfartsanknutna verksamheter än själva fartygsdriften.

Vad utskottet nu har anfört bör av riksdagen ges regeringen till känna.